

Policy Brief

Σεπτέμβριος 2025

Κλιματική αλλαγή και γήρανση: προοπτικές από επαγγελματίες του τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας

Πλαίσιο μελέτης

- Η κλιματική αλλαγή αναγνωρίζεται ως η μεγαλύτερη απειλή για την υγεία στον 21ο αιώνα.
- Οι ηλικιωμένοι είναι από τους πιο ευάλωτους λόγω χρόνιων ασθενειών, μειωμένης ικανότητας προσαρμογής και κοινωνικών/οικονομικών παραγόντων.
- Οι επαγγελματίες του τομέα της υγείας και του κοινωνικού τομέα εργάζονται με αυτόν τον πληθυσμό σε καθημερινή βάση και μπορούν να ενισχύσουν την ανθεκτικότητά τους.
- Το ευρωπαϊκό έργο chAnGE (Erasmus+, 2023–2026) περιλαμβάνει εταίρους από την Ιρλανδία, την Πορτογαλία, τη Φινλανδία, την Αυστρία και την Ελλάδα για την ανάπτυξη καινοτόμων εκπαιδευτικών λύσεων.

Σύνοψη των συμπερασμάτων

- Οι επαγγελματίες αναγνωρίζουν τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής στους ηλικιωμένους, αλλά αντιμετωπίζουν έλλειψη χρόνου, πόρων και κατάρτισης.
- Απαιτείται επείγοντως θεσμική υποστήριξη και πρακτική κατάρτιση για να μετατραπεί η ευαισθητοποίηση σε αποτελεσματική δράση.

Εισαγωγή

Η κλιματική αλλαγή είναι μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την παγκόσμια υγεία, επηρεάζοντας ιδιαίτερα τους ηλικιωμένους λόγω της σωματικής και κοινωνικής τους ευπάθειας.

Αν και το ευρωπαϊκό έργο chAnGE (Κλιματική αλλαγή και υγιές Ageing: συνδημιουργία ηλεκτρονικής μάθησης για ανθεκτικότητα και προσαρμογή) υπογραμμίζει τη σημασία της κατάρτισης επαγγελματιών για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, λίγα είναι γνωστά στην Πορτογαλία για το πώς οι επαγγελματίες του τομέα της υγείας και του κοινωνικού τομέα αντιλαμβάνονται αυτόν τον αντίκτυπο και εάν αισθάνονται έτοιμοι να δράσουν.

Αυτή η μελέτη προσπάθησε να καλύψει αυτό το κενό, με στόχο να εντοπίσει τις ανησυχίες, τα εμπόδια και τις ανάγκες αυτών των επαγγελματιών, οι οποίοι εργάζονται με τον ηλικιωμένο πληθυσμό σε καθημερινή βάση και διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση της ανθεκτικότητας της κοινότητας στην κλιματική αλλαγή.

Περίληψη έρευνας

Η μελέτη εξέτασε 150 επαγγελματίες υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών στην Πορτογαλία - στο δίκτυο των εγκαταστάσεων υποβοηθούμενης διαβίωσης για ηλικιωμένους και των κέντρων ημέρας - συμπεριλαμβανομένων νοσοκόμων, γιατρών, φροντιστών, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών, κοινωνικοπολιτιστικών εμψυχωτών, διατροφολόγων και διευθυντών.

Το ερωτηματολόγιο συνδύασε κλίμακες Likert, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και ερωτήσεις ανοικτού τύπου για να αποτυπώσει αντιλήψεις, εμπόδια και ανάγκες.

Η ανάλυση αποκάλυψε υψηλή ευαισθητοποίηση για τους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής, έντονο αίσθημα ευθύνης στην επικοινωνία με τους ηλικιωμένους και τις οικογένειες, αλλά και σημαντικούς περιορισμούς όσον αφορά τον χρόνο, τους πόρους και την εκπαίδευση.

Αυτά τα αποτελέσματα υπογραμμίζουν την επείγουσα ανάγκη ενδυνάμωσης των επαγγελματιών που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της φροντίδας ενός πληθυσμού που εκτίθεται όλο και περισσότερο στις κλιματικές επιπτώσεις.

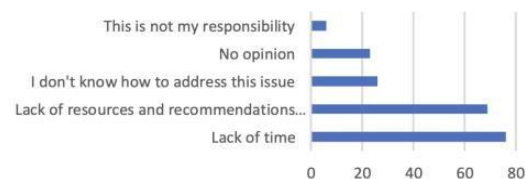
Αποτελέσματα

Η έρευνα σε 150 επαγγελματίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας αποκαλύπτει υψηλή ευαισθητοποίηση αλλά και σημαντικά εμπόδια στη δράση:

1-Ευαισθητοποίηση: Πάνω από το 90% αναγνωρίζει την κλιματική αλλαγή ως πραγματικότητα που προκαλείται από την ανθρώπινη δράση. Το 82,5% ανησυχεί για τις επιπτώσεις της. Το 80,6% θεωρεί τους ηλικιωμένους ως την ομάδα που πλήττεται περισσότερο.

2-Υπευθυνότητα: Σχεδόν το 80% αισθάνεται καθήκον να ενημερώσει τους ηλικιωμένους και τις οικογένειες για τους κλιματικούς κινδύνους.

3-Εμπόδια: Το 51,4% δείχνει έλλειψη χρόνου. 46,6% έλλειψη πόρων/καθοδήγησης. Μια μειοψηφία λέει ότι δεν είναι δική τους ευθύνη.

4-Κατάρτιση: Το 89,4% θεωρεί απαραίτητη τη συνεχή εκπαίδευση, ιδίως την πρακτική άσκηση. Υπάρχει μια προσδοκία για σύντομα μαθήματα κατάρτισης και τη δημιουργία «πρωταθλητών για το κλίμα».

Συμπέρασμα: υπάρχει επίγνωση και προθυμία, αλλά υπάρχει έλλειψη πόρων, κατάρτισης και οργανωτικής και πολιτικής υποστήριξης για να γίνει πράξη η πρόθεση.

Συμπεράσματα

Η έρευνα δείχνει ότι οι εργαζόμενοι στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας είναι προσεκτικοί, ανησυχούν και γνωρίζουν τους κινδύνους που εγκυμονεί η κλιματική αλλαγή για τους ηλικιωμένους. Ωστόσο, αισθάνονται μόνοι, συγκλονισμένοι και ανεπαρκώς εξοπλισμένοι για να μεταφράσουν αυτή την επίγνωση σε αποτελεσματική δράση.

Τα καλά νέα είναι ότι υπάρχει θέληση για δράση. Περισσότεροι από οκτώ (8) στους δέκα (10) επαγγελματίες αναγνωρίζουν τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής στους ηλικιωμένους και σχεδόν όλοι αναγνωρίζουν την ανάγκη για εκπαίδευση και πόρους για παρέμβαση. Αυτό που λείπει δεν είναι τα κίνητρα, αλλά η πολιτική, θεσμική και εκπαιδευτική υποστήριξη.

Η επένδυση σε αυτόν τον τομέα σημαίνει προστασία όχι μόνο των ηλικιωμένων, αλλά και του ίδιου του μέλλοντος των συστημάτων υγείας και των κοινωνικών συστημάτων. Σε μια ταχέως γηράσκουσα Ευρώπη που αντιμετωπίζει ολοένα και πιο έντονες κλιματικές κρίσεις, η προετοιμασία των επαγγελματιών σημαίνει επένδυση στην ανθεκτικότητα, την αξιοπρέπεια και την ποιότητα ζωής.

Συστάσεις πολιτικής

Με βάση τα αποτελέσματα της μελέτης και τη βιβλιογραφία (IPCC 2023; ΠΟΥ 2021, 2024; EPA 2023):

1. **Υποχρεωτική συνεχής εκπαίδευση** σχετικά με το κλίμα, την υγεία και τη γήρανση για τους επαγγελματίες του τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας σε ολόκληρη την ΕΕ.
2. **Αναλυτική ένταξη του θέματος σε βασικά μαθήματα** (νοσηλευτική, ιατρική, γεροντολογία, κοινωνική εργασία) και προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης.
3. **Θεσμική υποστήριξη** με πόρους (χρόνος, πρακτικοί οδηγοί, ψηφιακά εργαλεία) ώστε οι επαγγελματίες να μπορούν να αναλάβουν δράση στο πεδίο.
4. **Ειδικές στρατηγικές επικοινωνίας** για τους ηλικιωμένους και τους φροντιστές, συμπεριλαμβανομένων έγκαιρων προειδοποιήσεων και πρακτικών συστάσεων για τους καύσωνες, την ποιότητα του αέρα και την ασφάλεια των τροφίμων.
5. **Περιβαλλοντικός σχεδιασμός χωρίς αποκλεισμούς**, εξασφάλιση προσαρμοσμένης στέγασης, χώρων πρασίνου, σκιάς, επαρκούς αερισμού και διαχείρισης κλιματικών κινδύνων προσαρμοσμένων στις ανάγκες του ηλικιωμένου πληθυσμού.
6. **Καταπολέμηση των κοινωνικών και ενεργειακών ανισοτήτων**, διασφαλίζοντας ότι οι ηλικιωμένοι, ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση, έχουν πρόσβαση σε ασφαλές και υγιές περιβάλλον.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

1. **WHO (2024)**. Climate change. Geneva: World Health Organisation. Available at: <https://www.who.int/health-topics/climate-change> [accessed in September 2025].
2. **WHO (2021)**. A call for strengthening climate change education for all health professionals. An open letter to universities and all education stakeholders. WHO-CS Working Group to advance action on Health and Climate Change. Geneva: World Health Organisation.
3. **IPCC (2023)**. Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Geneva: Intergovernmental Panel on Climate Change.
4. **EPA (2023)**. Climate change and health of older adults. United States Environmental Protection Agency. Available at: <https://www.epa.gov/climateimpacts/climate-change-and-health-older-adults> [accessed in Sept. 2025].
5. **Varis, K. & Palviainen, N. (2024)**. Interventions supporting older adults in the context of climate change: a scoping review. Karelia University of Applied Sciences..

Συγγραφείς και Έργο

André Rodrigues¹; Ana Assunção²; Cátia Costa³; Fátima Baptista²; Filomena Carnide²; Hugo Lucas¹; Paulo Fonseca³; Rita Rosado-Ramos³; Suzanne Timmons⁴

- 1 – Emeis Portugal;
- 2 – CIPER, Faculty of Human Kinetics, University of Lisbon;
- 3 – Hospital da Luz Learning Health;
- 4 – University College Cork

Project chAnGE – Climate change and healthy AgeinG: co-creating E-learning for resilience and adaptation.

Ευχαριστίες και χρηματοδότηση

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ταυτότητα έργου: 101109005 του προγράμματος ERASMUS2027

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αυτές του συγγραφέα ή των συγγραφέων και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τη θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Θεμάτων και Πολιτισμού (ΕΑΕΑ). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε ο ΕΑΕΑ μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για αυτές τις γνώμες.